

TÜRKİYE EKONOMİ KURUMU

TARTIŞMA METNİ 2012/11

[http ://www.tek.org.tr](http://www.tek.org.tr)

AVRUPA BİRLİĞİ, IMF, BALKAN ÜLKELERİ VE TÜRKİYE BANKACILIK SEKTÖRÜ

Sudi Apak

Bu çalışma "AVRUPA BİRLİĞİNE GİRİŞ SÜRECİNDE BALKANLARLA İLİŞKİLER ve TÜRKİYE EKONOMİSİ, başlığı ile Doç. Dr. Ömer Faruk ÇOLAK editörlüğünde hazırlanan ve 2003 yılında TEK yayını olarak basılan kitapta yer almaktadır.

Nisan, 2012

AVRUPA BİRLİĞİ, IMF, BALKAN ÜLKELERİ VE TÜRKİYE BANKACILIK SEKTÖRÜ

Sudi Apak*

I - GİRİŞ

Dünyadaki küreselleşme tartışması ve etkileri pek çok ülkede ilgi konusu olmaya devam etmektedir. Türkiye ve Balkan ülkelerinin AB' ye girme hedefleri ve IMF ile olan ilişkilerini gelecekteki işbirliği açısından analiz etmek gerekir. Ülkelerin üretim sektörlerinin yanı sıra finansal sektörde olan düzenleme çalışmaları da bu ülkelerin gündem konusu haline gelmiştir.

Çalışmanın ikinci kısmında Avrupa Birliği'nin parasal kriterleri tarif edilecektir, daha sonra IMF'nin Türkiye ve Balkan ülkelerine uyguladığı ana politikalar belirlenecektir. Çalışmanın dördüncü kısmında Balkan ülkelerindeki finansal sektörün özelleştirilmesi yer alırken, beşinci kısım Balkan ülkelerindeki ve Türkiye'deki bankacılık sisteminin yeniden yapılandırılmasına ait olacaktır. Son kısım ise sonuçlardır.

II - AVRUPA PARA BİRLİĞİ VE KRİTERLERİ

Avrupa Birliğinin ekonomik koşul olarak kullandığı para birliği kriterleri ülkelerin makro ekonomik politikalarını belirlemektedir. Bu kriterler ana hatlarıyla şunlardır:

1 - Düşük enflasyon oranları; Üye ülkelerin enflasyonu, para birliğine girmeden 1 yıl öncesinden itibaren en iyi performans gösteren 3 ülkenin enflasyon oranından en fazla % 1.5 daha fazla olmalıdır.

2 – Üye ülkelerin herhangi birinin para birimine göre, üyeliğe kabul edilecek ülkenin parası, birliğe katılmadan 2 yıl öncesinden devalüasyon yapmaksızın kabul edilen limitler dahilinde dalgalanmalıdır.

3 – Her üye devlet, fiyat istikrarı bakımından en iyi sonucu sağlayan üç üye devletin ortalama nominal uzun vadeli faiz oranını en fazla 2 puan aşabilecektir.

4 – Yıllık bütçe açığı GSYİH'nın % 3'ünden fazla olmamalıdır

5 – Devlet borçları GSYİH'nın % 60'ından fazla olmamalıdır

Türkiye bu şartların henüz hiçbirini sağlayamazken, bazı Balkan ülkeleri kısmi olarak bu kriterleri tutturabilmektedir. Bu ülkelerin düşük gelir düzeyi ise Avrupa Birliğine yakın bir gelecekteki üyelik için zorlukları arttırmaktadır.

III- IMF, İSTİKRAR PROGRAMLARININ ANA TEMELLERİ VE UYGULAMASI

Enflasyon ve ödemeler dengesi güçlüklerinin ortadan kaldırılması sorusu ulusal ve uluslararası düzeyde politikaların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Uluslararası Para Fonu (IMF), Fona üye ülkelerdeki istikrar programlarının yürütülmesinden sorumlu uluslararası bir kuruluştur¹. Her ne kadar bazı yazarlar IMF kurallarını son derece katı bulsalar da, Fonun denetiminde yürütülen istikrar programlarının ana amacı, ülkelerin dış ödemeler dengesizliklerini gidermek ve makro büyüklükteki enflasyonları düşürmek için adaptasyonu sağlamaktır.

İstikrar programının başarısı, uygulanan politikaların tüm kesimlere yayılabilmesiyle mümkündür. Doğru olan piyasa koşulları ile uyum içinde işleyen bir finansman türünün sağlanabilmesidir. Kalkınmakta olan her ülke enflasyon ve dışsal dengesizlikler ile içinde yaşadığı koşullar çerçevesinde mücadele etmek ve böylece kendisi için uygun olan istikrar politikasını seçmek zorundadır. Açıkçası dışsal şoklara rağmen bir ülkede uygulanan politikalar hayati önem taşımaktadır.

Balkan ülkelerinde uygulanan bazı istikrar programları her zaman tartışma konusu olmuştur. İlk temel uygulama kısa vadede ekonomik büyümenin asgari düzeye indirilmesi ve uzun vadede ekonomik büyümenin azami düzeye çıkarılmasına ilişkin istikrar politikasının dizayn edilmesidir. Yapısalcılar ve parasalcılar arasında bu konunun uygulanmasına ilişkin tartışmalar uzun süredir devam etmektedir. Yapısalcılar Ortodoks politikalara karşı bir tutum takınırken, Parasalcılar Ortodoks çözümler üzerinde durmaktadır. Ancak asıl tartışma konusu olan şey, çözümlerin tedricen mi yoksa şok yaklaşımla mı uygulanacağıdır.

İstikrar programlarının gelir dağılımı üzerindeki etkileri ikinci tartışma konusudur. Son yıllarda gelişmekte olan birçok ülkedeki kalkınma ekonomistleri, uluslararası kuruluşlar, kreditorler ve politika uygulayıcıları, dikkatlerini gelir dağılımına ve gelişme sürecindeki yetersizliğe yoğunlaştırmışlardır. Bir çok ekonomik istikrar programı, hükümetlerin temel mallardaki sübvansiyonları ve sosyal harcamaları azaltmaları, enflasyonu dizginlemek amacıyla reel ücretlerin düşürülmesi gibi nedenlerle fakirleşme

¹ Cline W.R. ve Weintraub S. (1981) : 1-42

pahasına tamamlanmıştır. İstikrar programları, yalnızca fiyat istikrarı üzerine değil aynı zamanda gelir dağılımı ve fakirliği azaltma üzerinde de etkili olmalıdır. İstikrar politikalarının başarı düzeyini ölçebilmek için büyüme ve gelir dağılımı üzerindeki etkilerini de incelemek gerekir. Taylor² IMF vasıtasıyla uygulanan Ortodoks pakette sunulan yedi ayrı politikayı belirtmektedir. Aşağıdaki listede yer alan ilk üç politika her zaman önerilmekte, diğer dört tanesi ise sıkça gündeme getirilmektedir.

- 1 – Genelde bankacılık sisteminden özel sektöre ve hükümete açılan kredilere farklı tavanlar konulması yoluyla parasal daralma,
- 2 - İthalat kotalarının azaltılması, yüksek depozitler, ihracat için sübvansiyonlar ve ticaret sınırlandırmalarında genel bir daralma nedeniyle açık ve gizli gerçekleşen devalüasyon,
- 3 - Fiyat sistemindeki hükümet müdahalelerinin kaldırılması veya azaltılması, örneğin gıda sübvansiyonlarının kaldırılması,
- 4 -Yurtiçinde gerçekleşen finansal reform ve liberalizasyon ile faiz oranlarının yükseltilmesi yönünde çabalar,
- 5 - Sermaye akışı ve ticarete yönelik engellerin azaltılması yoluyla dış ticaret liberalizasyonu,
- 6 – IMF politikaları ulusal para biriminin zaman içinde değerinin düşürülme hızını yavaşlatır. Enflasyonun tırmanması yavaşladıkça beklentilerin etkilenmesi ve anti enflasyonist bir sürecin oluşması hedeflenir.
- 7 – Ücretlerin dondurulması ise genellikle enflasyonist baskının genel talebi azaltmak yoluyla önlenmesi için önerilmektedir.

Dünyadaki bütün ülkelerin aynı sorunlarla karşı karşıya olmasına ve IMF politikalarında kullanılan araçların da aynı olmasına karşın istikrar programlarının başarısı ülkeden ülkeye farklılık gösterir. Ayrıca bir ülkenin başarısı kendini değişen ekonomik koşullara adapte etmesine bağlıdır. Öte yandan bazı değişkenlerin yol açtığı düzensizlikler istikrar politikalarının etkileri üzerinde önemli rol oynarlar.

IV- BALKAN ÜLKELERİNDEKİ FİNANSAL SEKTÖRÜN ÖZELLEŞTİRİLMESİ

Ortak işletmeler Balkan ülkeleri açısından küreselleşme kuralı ile aynı olan serbest sermaye hareketini gerektirmektedir. Balkan devletleri için kaynak yaratma zorlukları finansal sektörün serbestliğini sınırlandırmaktadır. Özelleştirilmiş bankalara sermaye aktarılmasının eksikliği, geçiş ekonomilerinin bazı politika reformlarına başvurmasına sebep olmaktadır.

² Taylor, L. (1983) : 192.

Finansal sektör reformu, finansal pazarlardaki çarpıklığı azaltmak ya da atmak, finansal sektörü genişletmek ve finansal kurumları güçlendirmek için amaçlanan bir dizi eylemler olarak tanımlanmaktadır. Bu değişimlere destek, kriz dönemleri boyunca önemli bir durum haline gelmektedir. Finansal kurumların gelişiminin finansal, teknik ve tavsiye niteliğinde desteğe ihtiyacı vardır. Destekleyici çalışmalar iki unsuru kapsamaktadır: finansal sektörün liberalleşmesi ve pazar yapısını değiştirilmesi. Bu faktörler fiyat ve nicelik değişikliklerini ortadan kaldırarak kurumsal alt yapı gelişimi, bireysel finansal kurumlarını güçlendirme, uygun düzenleme ve idaresine neden olur. Bu ikisi arasındaki denge Balkan ülkelerinde finansal krizlerin miktarında önemli bir konu olmaktadır.³ İki unsur makroekonomik politikaları içermektedir, fakat ikincisi operasyonel konuları kapsamaktadır.

Banka kredilerinin geri alınması ve bir kazanç dönüşmesi düzeltici eylem ve etraflı bir yaklaşımı gerektirmektedir. Politika belirleyiciler güçsüz ve iflas etmiş bankaların problemlerine, hesaplamadaki kusurlarına, yasal ve düzenleme çevrelerine, vergi ile uyuma acilen hitap etmelidir. Yeniden yapılanma esnasında, Merkez Bankası uygun bankalarla likidite desteği sağlamak için hazır bulunmalıdır. Fakat, Merkez Bankası, bankalarına uzun dönemli kaynak sağlamalı ya da ticari bankacılık aktivitelerine girmemelidir. Aksi takdirde bu durum önemli mali zararlara yol açarak ve parasal politikaların hedeflerinde sapmalar yaratmaktadır.

Bütün bankaların teminatsız varlıklarının yönetimindeki başarısızlık, kredi sorunları olan bankaların kalıcı mevduatlarının yanı sıra, yeniden yapılanmanın toplam maliyetini arttırmaktadır. Aynı zamanda kredilerini ödemeyenleri ödüllendirerek onların kredi borçlarını geri ödemesi isteklerini azaltır. Sorumluluğu dağıtılmış ya da merkezde toplanmış kredi birimleri (en geniş getirileri elde etmeyi başarır ve mevduat değerlerini elde eder), bankanın yeniden yapılanma maliyetlerinin düzelmesine yardım eder ve vadesinde ödenmemiş borçlara uygun sinyaller gönderirler.

Kamu bankalarında yoğunlaşmış zorlukların olduğu örneklerde, sorunlu bankalar özelleştirilmiştir. Özelleştirme modeli önemlidir. Bazı durumlarda, bankacılık yeteneklerinin gereklerine sahip olmayan teklif veren kimselere tercih hakkı verilmiştir. Ayrıca, banka mevduatlarına haksız rekabet yaratacak şekilde yüksek faiz verilmiştir. Ülke tecrübeleri, başarısız şekilde düzenlenen programların sonraki bankacılık krizlerinin tohumlarını içerdiğini göstermektedir.

Bu çalışmaya dahil edilen Balkan ülkelerin borç ödeme güçlükleri bulunmaktadır. Bankaların borçlarını ödeme gücündeki gelişme kısa vadeli

---

³ Mathieu, N.(1998).

finansal yapılanmada ortaya çıkmaktadır. Çünkü karlılığa geri dönüş daha zor ve uzun dönemli yeniden yapılanmayı gerektirir. Örneğin bonoların teminatsız bonolarla takas edilmesi, borçların ödeme gücünü geliştirmektedir; fakat maliyet ve kârlar da önemli etkide bulunmamaktadır. Pratikte bankacılık yeniden yapılandırma paketlerinin şekillendirilmesinde, operasyonel yeniden yapılanmadaki harcamalar finansal yapılanmaya odaklanmaktadır.

Finansal yapı, ülke gruplarında önemli değişiklikler göstermektedir. Ülkeler genellikle finansal değerlendirmelerini (reyting) yükseltmişler ve takip eden banka reformları ile yeniden yapılanma riskini azaltmışlardır. Tipik olarak finansal yapının verimliliğinde daha az ilerleme göstermişlerdir. Bu gelişme banka sahipleri, müdürler, müfettişler ve bankalar için ne ölçüde işbirliği sağlamak gerekliliği ile yeniden yapılanmanın önemini altını çizmektedir.⁴

V- BALKAN ÜLKELERİNDEKİ BANKACILIK SİSTEMİNİN YENİDEN YAPILANMASI

Balkanlardaki ekonomilerinin Avrupa Topluluğuna üyeliği ve küreselleşme, uluslararası standartlarda hedefleri oluşturmak için bankacılık sisteminde yeniden yapılanmaya sebep olmuştur. Bu sorumluluktaki hemen hemen tüm girişimler benzer amaçları hedeflemekte, fakat uygulamalar bazı farklılıklar göstermektedir. Bu bölümde Bulgaristan, Makedonya, Moldavya ve Yugoslavya'daki Bankacılık sisteminin yeniden yapılanması incelenmektedir. Daha sonra, Türkiye'deki gelişmeler kısaca açıklanmaktadır.

Bulgaristan: Otoriteler daha sonraki finansal aracılığı geliştirmek sürdürülebilir kredi büyümesini desteklemek, ve uygun ortamı güçlendirmek için çalışmaktadırlar.⁵

Otoriteler, kalan bankalar ve diğer finansal kuruluşların özelleştirilmesine doğru hızlı bir şekilde hareket etmektedir. Kısmen, Biochim'i satma, Bulgaristan'daki özel bankaların hisselerini %90'dan daha fazlaya yükseltecek sonuçlandırma çalışmalarını ikiye katlamaktadır. Fakat, otoriteler son büyük devlet bankası olan DSK'nın satışlarını göz önünde bulunduran planlarını daha da pekiştirmişlerdir. Bu durumda otoriteler adı geçen bankanın satışının hızlandırılması için desteklemektedir. Fakat bankanın hacmi ve sosyal rolü , stratejik yatırımcıya satılması açısından önemlidir. Özelleştirmenin yanı sıra otoriteler, muhasebe ve şirket idaresindeki sorunları, ve kredilerdeki yapısal bozuklukları ortadan kaldırmak için önlemler

⁴ Dziobek C.and Pazarbaşıoğlu C.(1998).

⁵ IMF (Mart 2002c):24.

almaktadır. Uzun vadeli kredileri teşvik etmek için otoriteler uzun vadeli mevduatları sisteme kazandırmaya çalışmaktadır.

Sonuç olarak, otoriteler Bulgaristan Ulusal Bankasının yönetim gücünü artırmayı içeren FSAP'ın tavsiyelerini yerine getirmede ortak sonuca varmışlardır. BNB (Bulgaristan Ulusal Bankası) yasa değişiklikleri ve kapasite arttırımı yolu ile, sigorta şirketlerinin idaresinin güçlendirilmesi, emeklilik fonları ve iflas etmiş bankalara el konulmasındaki işlemlerin yürütülmesini uygulamaktadır.

Makedonya: Merkez bankası tarafından sağlanan yönetim sayesinde ülkenin bankacılık sistemi iki yılda önemli gelişmeler kaydetmiştir.⁶ Fakat, yüksek oranda dövize endeksli borçlanma , sorunların potansiyel kaynağı olmaktadır. İlgilenilecek diğer bir konu da bankaların bozuk bilanço operasyonlarıdır. Geçmişteki kötü krediler sonucunda bankaların 2000 ve 2001'deki kârları azalmaya devam etmektedir. Çünkü bankalar kredi yönetimini idare etmekte zorlanmaktadırlar. 2001 krizi, iflas etmiş bankaların kredilerinde bir gerilemeye sebep olmuştur. Eğer ekonomik büyümeye geçilemez ve işletmelerin durumları iyileştirilemezse, 2002'de bankaların karlılığı azalacaktır. 2001'deki krizin etkisi 1999'daki Kosova Krizinin etkisinden azdır ve yüksek sermaye yeterliliği rasyosu potansiyel olumsuz etkinin giderilmesine yardım edecektir.

Moldavya: Moldavya'nın bankacılık sektörü nispeten küçük ve gelişmemiştir. Moldavya Merkez Bankası, 1999 ve 2000'de bankacılık sektörünü teşvik etmek için minimum sermaye ihtiyaçlarının arttırılması politikasına devam etmektedir. Bu ülke özel sektörün gelişmesini etkili bir şekilde destekleyecek yapısal kapasite oluşumuna, yatırım ve alt yapıyı tamamlayacak az sayıda büyük bankalar kurulmasına onay vermektedir. Ticari bankaların sermaye büyüklüklerine göre Moldavya'da banka kredileri düşük düzeydedir . Bunun sonucunun ana sebepleri:

- a) Yatırım fırsatlarının çekiciliğinin eksikliği
- b) Yasal ve kurumsal çevredeki eksikliğe bağlı olarak bankaların kredi vermede genel isteksizlikleri.⁷

Yugoslavya: 2000'lerin sonlarından beri, otoriteler sorunlu bankaların maliyet etkin şeffaf çözümler sağlamak , uluslararası düzeyde uygulanacak

⁶ IMF (Mart 2002d): 25-29.

⁷ IMF (Ocak 2001): 20-25.

standartlar ve devlet bankalarının özelleştirilmesinde bankacılık sektöründeki güveni tazelemek için kapsamlı bir reform başlatılmıştır.⁸

Türkiye: Türk bankaları ihalelerle bazı devlet bankalarının lisansları ana sermaye gruplarına satılarak özelleştirilmektedir. Özelleştirmeden sonra oluşan ekonomik kriz iç borçları arttırdığından kuruluşlar hükümet bonolarını almaya zorlamıştır. Kriz esnasında, faiz oranlarının artması sonucunda kurumlara kredi vermek zorlaşmaktadır. Kriz, işsizlik ve gelir kaybına yol açmıştır. Faiz oranlarının artışı bir çok bankada önemli kayıplara ve sermayenin artırımında zorluklara sebep olmuştur. Daha sonra hükümet 41 özel bankalardan 20'sinin idaresini almıştır ve bankacılık sektörüne 20 milyar dolar aktarmıştır. Bu Türk bankalarının özelleştirilmesinde “başarısızlık” olarak incelenmektedir.

31 Ocak 2002 (sayı 4743) Bankacılık Kanunu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)'nı Bankacılık için en yüksek derecede otorite olarak kabul eder. Kanun şöyle belirtmektedir: Kanun ve ilgili mevzuatın, kanunda gösterilen yetkiler çerçevesinde düzenlemeler de yapmak suretiyle uygulanmasını sağlamak, uygulamayı denetlemek ve sonuçlandırmak, tasarrufların güvence altına alınmasını temin etmek ve yetkileri kullanmak üzere kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahiptir. Kurum tasarruf sahiplerinin haklarını ve bankaların düzenli ve emin bir şekilde çalışmasını tehlikeye sokabilecek ve ekonomide önemli zararlar doğurabilecek her türlü işlem ve uygulamaları önlemek, kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışmasını sağlamak üzere gerekli karar ve tedbirleri almak ve uygulamakla yükümlü ve yetkilidir. Kurumun merkezi Ankara'dadır. Kurum gerekli gördüğü yerlerde teşkilat kurabilir.⁹

Türk Bankacılığında BDDK'nın kendi fonksiyonlarını yerine getirmemesinden dolayı, sektörde ve büyük bankalarda kayıplar artmaktadır. Bankaların kontrolü ya da düzenlemesi yerine, “bankaları sınırlama” alternatif ortamda yaygın görüş olarak görünmektedir.

Türkiye Bankacılık Sektöründe BDDK'nın uygulamalarında aşağıdaki hatalar sistemi büyük zarar uğratmıştır.

1. Sabit kur sisteminin uygulandığı Kasım 2000 krizine kadar ortaya çıkan likidite krizinde yurtdışına sermaye çıkışı önlenememiştir. Bunun önemli bir nedeni bankalara olan güvensizlik ve “nereden buldu?” yasaının varlığı olmuştur.

⁸ IMF (Mayıs 2002):22-29.

⁹ Türkiye Bankalar Birliği (2002).

2. Tüm bankaların 2001 sonu bilançolarında Sermaye Yeterlilik Rasyosu % 8'in altında kalmıştır. Bu durum bazı bankaların kapanma nedeni olmuştur. 2002 yılından itibaren sabit kıymetlerin takdir edilen değer üzerinden bilanço değerinin tesbiti ile, gerçekçi olmayan % 20'nin üzerinde rasyolar ortaya çıkmıştır.

3. Mevduata verilen TMSF güvencesi geçersiz olmaktadır. Bankacılık sektörünün 1999 sonunda 108 Milyar \$ olan mevduat hacmi, 2 yıl sonra 75 Milyar \$'a düşmüştür.

4. İstanbul Yaklaşımı adı altında reel sektördeki bazı firmaların borç yapılandırmasına yönelik olarak sunulan sistem sadece borç erteleme operasyonu şeklinde çalışmaktadır. Bununla ilgili olarak Dünya Bankası'ndan kaynak sağlanamamıştır.

5. BDDK'nın el koyduğu bankalardaki bilanço incelemelerinde sadece banka pasiflerinde yer alan yükümlülükler gözönüne alınmıştır. Murakıp raporlarında borçlardan aktifler düşülmemekte ve el konan bankalardaki yükümlülükler olduğundan fazla gösterilmektedir.

6. Murakıp raporlarında rasyo analizi ve dört işlem ile değerlendirme yapılmaktadır. Raporlar el konacak bankalarla ilgili "düzeltme" analizi yapılmamaktadır. Çağdaş finansal tekniklerle yapılmış analizler kullanılmamaktadır. Örneğin bazı bankalarda normal krediler çok yüksek faiz ile kriz döneminde BDDK tarafından geri istenmiş, bunlar ödenmeyince de "batak" kredi olarak nitelendirilmiştir.

7. Murakıplar uluslararası işlemleri tecrübe ve lisan eksikliğinden değerlendirememiş ve bazı normal bankacılık işlemleri dava konusu yapılmıştır.

8. BDDK sermaye arttırımı için banka sahipleri ile anlaşma yoluna gitmemekte, sorumluluk almamak için bankalara el koyarken bunun piyasa etkilerini gözardı etmektedir.

9. BDDK'nın el koyduğu bankaların satış süreci için kamuoyuna yanlış bilgi verilmektedir. Örneğin 27.10.2000'de yönetimi BDDK'ya geçen Etibank'ın satışının 26.2.2001'de yapılacağı açıklanmıştır. Alıcı olarak gösterilen Kazakistan Kaz-kommerzbank'ın toplam aktifi 10 Milyon \$, ödenmiş sermayesi 2 milyon \$ olup Kazakistan'dan sermaye transferi yasaktır. Ayrıca, ikinci alıcı olarak gösterilen Londra'daki Standardbank tek şubeli forfaiting bankası olup Etibank için teklif dahi vermemiştir.

Şu andan itibaren, aşağıdakiler bankacılık sektöründe öncelikle yapılmalıdır:

1) Bankacılık sektörü fon kaynağının birleşimini farklılaştırarak, bunu vergi avantajı ile gerçekleştirmelidir. Daha sonra, opsiyon hisselerini satarak, bu bankaların menkul kıymetler piyasasında satışı yapılacaktır. Gelecekte, değiştirilebilir hissede bonoların artışı banka hisselerinin değer kazanmasına sebep olacaktır ve hisse sahiplerinin gelirinde gerçek artış elde edilmesi sağlanacaktır.

Bu sistemde, Merkez Bankası'nın kazancından transfer edilecek sermaye pazarda "Piyasa yapıcısı" olarak düzenlenebilir. Bunun uygulamasıyla güven krizleri belirli miktarda aşılabilecektir.

1. Türk Bankacılık Sisteminde mantıklı çalışma için, kredi ve reyting dereceleri yükseltilmelidir. Bunun için, gelecek 20 yılın ekonometrik modellerini içeren makro ekonomik hedefli planlar yapılmalıdır. Böyle olunca, pazar dengesizliğine dikkat edilir ve müdahale olmaz.

2. Türk Bankacılık Sistemindeki kısa dönemli spekülasyon önlenmelidir. Bunun için, banka kayıtlarındaki para hareketleri yakından incelenmelidir.

3. Uzun vadede banka mevduatını TL' ye dönüştürmek için, güven bunalımı sona erdirilmelidir. Bu amaçla DTH (döviz tevdiat hesapları), TL biriminde değiştirmeye ve ödemeye teşvik edilmelidir.

4. Bankacılık sistemindeki enflasyon hesabı birebir gerçekçi olarak uygulanmalıdır. Vergi bankacılık işlerinden değil, servetten ve gelirden alınmalıdır.

5. Bankacılık sermaye yapısını geliştirmek için sistem cazip hale getirilmelidir. Bunun için, güven bunalımı sona ermelidir. Yabancılar bankaları satmak uzun vadeli çözümler değildir. AB, ABD ve Japon bankalarının çoğunluk hisseleri kendi vatandaşlarındadır.

Evrensel banka yaratmak için spekülasyonla değil, gerçek sektörleri destekleyerek ve yeni finansal ürünlere başvurarak başarılabılır. Aksi takdirde, ülke ucuza satılmış bankaların fiyatını ödeyecektir.

1. TMSF garantisi aşamalı olarak azaltılmalıdır. Bankalardan gelen mevduat primi finansal kurumun riskine göre ödenmelidir.

VI. SONUÇ

Yeni küresel perspektifler Balkan ülkeleri arasında işbirliğini mecbur etmektedir. Uzun yıllardır "Balkanlaştırma" "ayırılma" olarak

kullanılmaktadır, fakat artık yeni terminolojiler için beraber hareket etme zamanıdır. Çevre, finans, kültür, özelleştirme ve sosyal yaşamı paylaşmak, bölgedeki yabancı direkt yatırımları gerektirmektedir. Bu yüzden sürdürülebilir kalkınma için hareket, Balkan ülkeleri arasında belirlenmelidir. Pazar yapısındaki ve üretim faktörlerinin serbest dolaşımındaki anlaşmazlıkları ortadan kaldırmak için küreselleşme ve AT kuralları kullanılmalıdır. Finansal sektördeki reformlar kredi oranlarını geliştirecek ve daha fazla yabancı sermayeyi çekecektir. Ayrıca bankacılık sisteminin BIS kurallarına uygulanması sektörü güçlendirecek ve güveni arttıracaktır

Finansal sektörün özelleştirilmesi bazı politika reformlarını gerektirmektedir. Sermayenin artışı, hisse performanslarının kontrolü ve işlem maliyetinin düşürülmesi, borçları ödeme kapasitesi karlı olan çözümlerin ana konularıdır. Buna karşıt olarak, etkin işlevsel yeniden yapılanmanın eksikliği banka sahiplerini, yöneticileri ve idarecileri zor durumda bırakacaktır. Finansal sistemin bu başarısı küreselleşme, liberalleşme, özelleştirme kurallarının Balkan ülkeleri tarafından ekonomik anlamda uygulanmalarına bağlıdır.

KAYNAKLAR

- Apak. S., (Ocak, 2002) **Ekonomi Dergisi**, Publ.No:417 İstanbul.
- Baker S., Kousis M., Richorson D. , Young S. (1997), **The Politics of Sustainable Development**, Routledge Pub., London.
- Boycko M., Schleifer A., Vishny R. (1995), **Privatizing Russia**, Cambridge, Mass, MIT Press.
- Cline W.R. , Weintraub S. (1981), **Economic Stabilization in Developing Countries**, The Brookings Institution Washington D.C.
- Donaldson D.J.(1995), **Privatization: Principles and Practice**, the World Bank, Washington D.C.
- Dziobek C. , Pazarbaşıoğlu C. (1998), **Lesson from Systematic Bank Restructuring**, IMF Publ.Washington D.C.
- IFC (1996), **Financing Private Infrastructure**, the World Bank, Washington D.C.(Pub.No:4)
- IFC (1997), **Foreign Direct Investment**, the World Bank, Washington D.C.(Pub.No:5)
- IFC (1998), **Financial Institutions**, the World Bank, Washington D.C.(Pub.No:6)
- IMF (January 2001), **Republic of Moldova**, IMF Publ., Washington D.C.
- IMF (April 2001), **Greece**, IMF Publ.Washington D.C.
- IMF (July 2001), **Albania**, IMF Publ.,Washington D.C.
- IMF (November 2001), **Romania**, IMF Publ., Washington D.C.
- IMF (March 2002), **Turkey**, IMF Publ., Washington D.C.
- IMF (March 2002), **Bosnia and Herzegovine**, IMF Publ., Washington D.C.
- IMF (March 2002), **Bulgaria**, IMF Publ., Washington D.C.
- IMF (March 2002), **F.Y.R.Macedonia**, IMF Publ., Washington D.C.
- IMF (April 2002), **Republic of Slovenia**, IMF Publ., Washington D.C.
- IMF (May 2002), **Federal Republic of Yugoslavia**, IMF Publ., Washington D.C.
- Lieberman I.W., Kirkness C.D.(1998), **Privatization and Emerging Markets**, the World Bank, Washington D.C.

-
- Lieberman I.W., Nestor S.S. and Desai R.M. (1997), **Between State and Market: Mass Privatization in Transition Economies**, the World Bank, Washington, D.C.
- Mathieu N.(1998), **Financial Sector Reform**, the World Bank, Washington D.C.
- Ministry of Environment, Physical Planning and Public Works (1991): **National Report of Greece 1992**, Athens.
- Munasinghe M. , Clarke C.(1995), *Disaster Prevention for Sustainable Development: Economic and Policy Issues*, the World Bank, Washington D.C.
- Nellis, J.(1996): **Time to Rethink Privatization in Transition Economies?** World Bank, Washington D.C.
- Pridham G., Verney S., Konstadakopoulos D.(1995), Environmental Policy in Greece, Evolution, Structures and Process, **Environmental Politics**, 4(2)=224-270.
- Pohl G., Anderson R.E., Claessens S. And Djankov S. (1997), **Privatization and Restructuring in Central and Eastern Europe**, the World Bank, Washington D.C.
- Targetti F.(1992), **Privatization in Europe: West and East Experiences**, Dartmouth Publ., London.
- Taylor, L. (1983), **Structural Macroeconomics : Applicable Models For The Third World**, Basic Books Inc. Publishers, New York.
- Türkiye Bankalar Birliği, (Mart 2002) :**Banks Act**.
- World Bank (1997), **Private Capital Flows to Developing Countries** the World Bank, Washington D.C.
- World Bank (1997), **Advancing Sustainable Development: the World Bank and Agenda 21**, World Bank Washington D.C.

